

Sedat Ergin

Türkiye-AB ilişkisinin dokusu değişiyor

10 Ekim 2020

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu'nun Türkiye ile ilgili hazırladığı son 'Ülke Raporu' geçen salı günü açıklandı.

Raporda bir sözcüğün çok sık kullanılması dikkatimi çekti. Gerileme, geriye doğru gitme, kayma anlamındaki **"backsliding"** sözcüğü tam 26 kez kullanılmış.

Avrupa Komisyonu'nun bu fiili, demokrasi, temel haklar, ifade özgürlüğü, yargı bağımsızlığı gibi başlıklarda Türkiye'nin hal ve gidişini değerlendirirken bu kadar sıklıkla kullanmış olması, 115 sayfa tutan ayrıntılı rapora ne kadar eleştirel bir bakışın hâkim olduğunu görmek bakımından yeterlidir.

Daha sonra 29 Mayıs 2019 tarihinde açıklanmış olan bir önceki ilerleme raporuna baktığımda aynı sözcüğün 27 kez kullanılmış olduğunu tespit ettim. Aslında ikisini yan yana koyduğumuzda, AB Komisyonu'nun bu başlıklarda 'geriye gidişi' bir süredir Türkiye'deki yerleşik yöneliş olarak gördüğü ortaya çıkıyor.

Komisyona raporunu tamamlayan ‘Genişleme Stratejisi Belgesi’nde de aynı terminoloji hâkim olmakla birlikte ayrıca “**uzaklaşma**” teması da işleniyor. Sıralanan bütün bu alanlardaki geriye gidiş nedeniyle “**Türkiye’nin AB’den daha da uzaklaştığı**” belirtiliyor. AB Komisyonu’nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi **Oliver Varhelyi**, raporun takdimi sırasında yaptığı açıklamada “**Maalesef Türkiye, AB’den daha da uzaklaşma eğilimini tersine çevirmedi**” diye konuşmuş.

DIŞIŞLERİ’NDEN ÇOK SERT AÇIKLAMA

Bu yılki raporda dikkatimi çeken bir başka nokta, özellikle Türkiye’deki başkanlık sistemi ile ilgili eleştirel bakışın kuvvetlenmiş olması. Raporda, anayasal mimarinin, gücün Cumhurbaşkanlığı’nda merkezileşmesine yol açmak suretiyle etkili bir kuvvetler ayrılığını olumsuz etkilediği, bu durumun fren ve dengeleme mekanizmalarını sınırladığı tezi işleniyor.

Raporun bu yönü Dışişleri Bakanlığı tarafından aynı gün yapılan son derece sert bir açıklamada özel bir vurgu aldı. AB’nin genel yaklaşımını “**önyargılı, yapıcılıktan uzak ve çifte standartlı**” olarak nitelendiren Dışişleri açıklamasında rapora getirilen eleştirilerden biri de Türkiye’nin “**yönetim sistemi**”nin hedef alınmasıydı.

Dışişleri’nin açıklamasının en kuvvetli bölümlerinden biri şu paragrafta: “**Özellikle yönetim sistemimiz, seçimler, temel haklar, bazı yargı kararları ve idari kararlar ile terörle mücadeleye yönelik alınan meşru önlemlerin yanı sıra dış güvenlik ve ekonomi politikalarımıza ilişkin önyargılı, haksız ve orantısız eleştirileri, raporun objektiflikten ne kadar uzak olduğunu göstermektedir.**”

Raporun ‘siyasi kriterler’ ile ‘yargı ve temel haklar faslı’na ilişkin bölümünde de, Avrupa Komisyonu “**PKK/PYD/YPG, FETÖ ve DEAŞ gibi terör örgütlerinin tehditlerini dikkate almayan bir yaklaşım**” taşıdığı gerekçesiyle eleştirildi.

TÜRKİYE’YE BAKIŞTA ÖNCE STRATEJİK ÇIKAR

Burada altını çizmemiz gereken nokta, AB Komisyonu’nun bu raporunun AB Zirvesi’nin geçen cuma günü Türkiye’yi de kapsayan Doğu Akdeniz politikasını açıklayarak, “**Türkiye ile pozitif bir siyasi diyalogu başlatma**” kararını duyurmasından dört gün sonraya rastlamasıdır. AB hükümet ve devlet başkanları, Türkiye’nin de talep ettiği Doğu Akdeniz Konferansı’nın toplanması çağrısında bulunmuştur.

Türkiye’nin tam üyelik hedefinden, adaylığından söz etmeyen bu kararlar dizisinde “**Doğu Akdeniz’de istikrarlı ve güvenli bir ortamın bulunması ve Türkiye ile işbirliğine dayalı karşılıklı yarar sağlayan bir ilişkinin geliştirilmesi**” AB’nin “**stratejik çıkarı**” olarak nitelendirilmiştir.

Dört gün arayla sergilenen bu iki tutum, birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye-AB ilişkilerinin niteliğinin ne yönde evrildiğini, AB’nin Türkiye karşısında artık nasıl bir bakışla hareket ettiğini göstermesi bakımından çok şey anlatıyor.

Karar verici konumdaki AB liderleri, tam üyelik süreci ile de bağlantılı olan Türkiye’nin ic durumuvla

İlgili meseleleri Komisyon'un yılda bir kez açıkladığı ülke raporlarına bırakıp, önceliklerini stratejik çıkarlarını ilgilendiren konulara çeviriyorlar. Türkiye'nin tam üyeliği AB'nin bakışında belirsizleştiği için, Komisyon'un raporundaki bu eleştirilerin ifade edilmesi –içeriğinden bağımsız olarak- aslında bir tür bürokratik formaliteye dönüşüyor.

VER-AL İLİŞKİSİ ÖN PLANA ÇIKIYOR

Bir başka anlatımla, raporun içeriği AB'nin Türkiye ile stratejik öncelikleri arasındaki işlerini yürütme iradesini hiçbir şekilde etkilemiyor. Bu yönüyle bakıldığında, Türkiye ile AB arasındaki siyasi diyalog doğrudan gündemdeki işleri görmeye, meseleleri sonuçlandırmaya (transactional) dönük bir ver-al ilişkisine dönüşmüş bulunuyor.

Türkiye AB'nin de önemli çıkarlarının söz konusu olduğu bir coğrafyanın ortasında yer alıyor. Türkiye'nin bu bölgedeki gelişmelerde kritik bir rol oynaması –sıkça çatışmalarına rağmen- Türkiye ile yakın çalışma ihtiyacını AB için bir gereklilik haline getiriyor. Kuşkusuz, Türkiye'nin AB açısından çok büyük ve cazip bir pazar olması gibi daha birçok mülahaza bu bağlamda öne sürülebilir.

Türkiye'nin Avrupa kapılarına yönelen mülteci akınının baskılanmasında oynadığı rol de özellikle AB'nin başat aktörü Almanya'nın bakışındaki başlıca faktörlerden biridir. Zaten Almanya'nın ağırlığını koymasıyla 2016 yılında Türkiye ile yapılan, AB'nin atacağı bir dizi adım karşılığında mülteci hareketinin durdurulmasına ilişkin anlaşma bu ilişkinin dokusunun başkalaştığını gösteren en önemli kırılmaydı.

AVRUPA İLE İLİŞKİLERDE KRİTİK SORU

Sonuçta, Türkiye-AB ilişkileri artık yeni bir zeminin üzerinde oturuyor ve Türkiye'nin ABD ile ilişkisine benzer bir yapıyı çağırıştırıyor.

ABD açısından Türkiye politikasında her şeyin üstüne çıkan öncelik, bölgedeki stratejik çıkarlarının karşılanması olagelmıştır. Buna karşılık, Avrupa'nın Türkiye ile ilişkilerinde stratejik çıkarların yanı sıra Avrupa değerlerinin gözetilmesi geçmişte –dönemsel iniş çıkışlarla birlikte- önemli bir hedefti. Bunda Türkiye ile Avrupa kurumları arasındaki bağlar, üstlenilmiş karşılıklı taahhütler de kayda değer bir rol oynadı. Türkiye'nin AB'ye tam üyelik süreci bu perspektifi iyice güçlendirmişti.

Ancak içinde bulunduğumuz dönemde bu perspektif giderek belirsizleşiyor. AB'nin çekildiği bu alanı Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ne ölçüde doldurabileceği önümüzdeki dönemin çok kilit bir sorusudur.

HER YERDE HÜRRİYET

DİĞER KANALLAR

[Facebook](#)

[Twitter](#)

[RSS](#)

[Kişisel Verilerin Korunması](#)

[Hürriyet Kurumsal](#)

[Bize Ulaşın](#)

Hürriyet
com.tr

© Copyright 2022 Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş